

az 1946. február 27-én megkötött csehszlovák–magyar lakosságcsere egyezmény, amelynek meghatározó pontja az volt, hogy annyi magyar köteles elhagyni felvidéki szülőföldjét, amennyi magyarországi szlovák önkéntesen jelentkezik úgynevezett „repatriálásra”.

A csehszlovák lakosságcsere-jegyzékbe 185 ezer felvidéki magyar került. Az áttelepítés 1949 júniusáig tartott. Több mint 75 ezer felvidéki magyart telepítettek át Magyarországra, főleg a kitelepített németek és részben az áttelepült szlovákok helyére. Más részről a csehszlovák toborzóknak – súlyos fenyegetések árán – közel 100 ezer magyarországi szlovákot sikerült rávenniük arra, hogy elhagyja szülőföldjét, lakóhelyét.

Ennek az eseménysornak az emléknapiját tartjuk 2012 óta, mert 1946. április 12-én ezen a napon hagyta el a vasútállomást az első, magyarokat szállító vonat-szerelvény. Családom erről is lemaradt, noha összecsomagolva vártuk az indulás napját. A ládáinkat 1950-ben bontottuk fel, addig bizonytalanságban éltünk.

De ne higgyük, hogy a korábbi szándékok elhaltak volna. Csak átalakultak, és hét évtizede helyel-közel változó keretek között megújulnak – hol osztályharc, hol szocialista mezőgazdasági szövetkezetesítés, hol munkaerő-toborzás, ipartelepítés, iskolamegszűntetés, az anyanyelvű oktatás nyelvét megváltoztató szándékok, gazdasági árnyékvona kialakítása, a közlekedés korszerűsítésének elmaradása, az 1945–1949 közötti jogfosztottságból származó vagyronvesztés kárpótlásának elutasítása vagy a magyarok kollektív bűnösségi minősítésének fenntartása formájában.

Hetven éve védekeznek a felvidéki magyarok társadalma, és emiatt nem építkeznek. A közösség egy része belefáradt, egy része úgy döntött: csak az egyéni érvényesüléssel kíván foglalkozni, egy része pedig feladta. Akik mindvégig elkötelezettjei maradtak a közösségnek, már-már „csodabogárnak” számítanak. De ha elég erős a páncéljuk, túlélnek, ezzel esélyt teremtenek a „puhább burkolatúaknak” is a megmaradásra. Erre is gondoljunk ezen az emléknapon.

MÉRY BEÁTA

Anyagban kimerevített gondolat

Kiállításunk története egy éve kezdődött el: 2017. április 12-én, a Felvidékről kitelepítettek emléknapiján tettük közzé felhívásunkat, amelynek nyomán újtárra indítottuk képzőművészeti kiállítássorozatunkat. Ennek az útnak mérföldköve budapesti tárlatnyitónk: a somorjai, pozsonyi és szimói helyszínek után a mostani sorban a negyedik, egyben első anyaországi bemutatkozásunk.

A kiállítás szakmai felelőse a Pozsonyi Magyar Galéria, élén Kalita Gábor publicistával, képzőművésszel. Az általa alapított Pozsonyi Műterem szabad művészeti társulás közel húsz év alatt 123 kiállítást rendezett – ezek közül több *hommage* jellegű vándorkiállítást is, ami a felvidéki magyar képzőművészeti életben egyedülállóan számít (mint például a 2006-ban újtárra indított Esterházy János-emlékkiállítás). E kiállítás szerte a Kárpát-medencében 35 alkalommal volt látható. A Pozsonyi Magyar Galéria

kiemelt küldetésének tartja a magyarság számára fontos témák feldolgozását; a jelen tárlat is ehhez a hagyományhoz kapcsolódik. Az immáron gyűjteményes tárlat utaztatása és a szervezés lebonyolítása a Szövetség a Közös Célokért társulás védőszárnyai alatt valósul meg.

Összesen 41 alkotó 60 alkotását vonultatja fel a jelenlegi tárlat: a tradicionális, klasszikus technikáktól kezdve, mint a tollrajz, festmény, linóleummetszet vagy bronzszobor, az olyan kortárs, kísérleti jellegű technikák is megjelennek, mint az object és az installációk, vagy a digitális alkotások.

Az alkotók szemüvegén keresztül élénken vetül elénk a vészterhes kor, ami sokunk számára már csak félve elmondott elbeszélésekből, megkopott családi fotókról ismert: a jogfosztottság, az emberi méltóság sárba tiprásának kora.

Ahány alkotó, annyiféle megközelítésmód, annyiféle anyagban kimerevített gondolat, érzés, emlék, vélemény, ami a múlt súlyos eseményeit, sokszor a jelenben is hordozott terheit és traumáit tárja fel. Érzékeny, egyben személyes és kitárulkozó, dokumentáló és feltáró jellegű, erőteljes anyag: egy olyan kor emlékei, amikor a haza, az otthon, a család, a közösség számunkra oly természetes, harmonikus fogalmi viszonylagossá: áttetszővé, törékennyé és szenvedéssel telivé váltak az erőszakos elűzetés során.

A *Kitelepítések 70* című képzőművészeti kiállítás megnyitóján, 2018. április 12-én, Budapesten, a Magyarság Házában elhangzott tárlatnyitó beszéd írott változatának részlete.